

Seria Policy Brief cuprinde texte bazate pe surse publice. Opiniile exprimate reprezintă punctele de vedere ale autorilor.

Scenarii post-electorale în Republica Moldova

Ileana Racheru*

În ziua de 15 noiembrie 2020, va avea loc al doilea tur al alegerilor prezidențiale din Republica Moldova. Maia Sandu, candidata pro-europeană a Partidului Acțiune și Solidaritate, aflat în opoziție, este favorita scrutinului după ce a câștigat competiția din turul I, cu 36.16% sufragii. Șansele de a ajunge președinte al Republicii Moldova depind, în mod decisiv, de capacitatea electoratului de a se mobiliza pentru participarea la vot și de a-și depăși afinitățile geopolitice. Igor Dodon, președintele în funcție și candidatul pro-rus susținut de Partidul Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM), s-a clasat pe locul II în primul tur al scrutinului, cu 32.61% voturi. Posibilitatea de a se menține la putere depinde de modul în care electoratul va adera la mesajele denigratoare ale campaniei de dezinformare la adresa Maiei Sandu și de disponibilitatea instituțiilor și a PSRM de a ceda solicitărilor și presiunilor pentru fraudare ale lui Igor Dodon. Scrutinul este decisiv atât pentru parcursul pro-european al Republicii Moldova, cât și pentru ansamblul regional de securitate.

Acest studiu încearcă să ofere răspunsuri comprehensive la cele două întrebări fundamentale legate de scrutinul din 15 noiembrie 2020: *Ce ar însemna, pentru Republica Moldova, menținerea în funcție a lui Igor Dodon? Ce perspective ar aduce o victorie a Maiei Sandu?*

Scenariul 1: Igor Dodon va reuși să rămână în funcția de președinte al Republicii Moldova

Dacă Igor Dodon va obține un nou mandat, Republica Moldova va pierde cel puțin 4 ani în starea de stagnare, care presupune corupție endemică, control politic al instituțiilor, depopulare. În plus, Republica Moldova va fi izolată la nivel internațional. În primul mandat, Igor Dodon nu a făcut nicio vizită oficială în Occident sau în România, nu a fost primit nici în Ucraina. În domeniul politicii externe (în care președintele are, potrivit Constituției, cele mai multe atribuții), Dodon a reușit să realizeze 35 de deplăsări în Federația Rusă, vizite în state din Orientul Mijlociu și în Turcia. Chiar și în relațiile cu Moscova, Dodon nu a reușit să obțină deschiderea totală a piețelor pentru producătorii moldoveni sau reglementarea șederii pe teritoriul Federației Ruse a moldovenilor care muncesc ilegal. În același timp, Igor Dodon va face demersurile necesare pentru a prelua toate rețelele și schemele create sub coordonarea oligarhului fugar Vlad Plahotniuc pentru devalizarea companiilor de stat, precum și mecanismele de extragere de venituri prin intermedierea unor servicii către cetățeni.

Dacă *staff-ul* din jurul președintelui Dodon va frauda scrutinul, nu este exclusă apariția unor proteste masive, deși Maia Sandu nu are profilul unui lider politic revoluționar, iar Andrei Năstase probabil că nu se va implica, după înfrângerea din primul tur al prezidențialelor. Opinia publică din Republica Moldova a fost puternic emoționată de evenimentele din Belarus și de îndârjirea cu care bielorușii au încercat să îl înlăture de la putere pe Alexandr Lukașenko, printr-o revoluție de catifea. Alte mișcări de protest cu revendicări anti-corupție (precum cele din regiunea Habarovsk – Estul Îndepărtat al Federației Ruse, Kîrgîzstan, Georgia sau Armenia – 2018) sunt cunoscute publicului din Republica Moldova. În această situație, Igor Dodon nu s-ar putea baza pe ajutorul instituțiilor de forță pentru a pune în aplicare măsuri represive.

În situația în care Igor Dodon va obține un nou mandat, acesta ar putea avea un interes major pentru organizarea unor alegeri legislative anticipate, dar potrivit prevederilor Constituției¹, acest scenariu este dificil de implementat. Dintre partidele parlamentare, doar PSRM și PAS ar putea să susțină ideea unui scrutin legislativ anticipat. Presiuni pentru un astfel de scenariu ar putea să facă și Renato Usatâi, care după ce a obținut 16.9% din voturi în turul I al prezidențialelor, este interesat ca Partidul Nostru (pe care îl conduce) să ajungă în parlament.

Pentru Federația Rusă, posibilă menținerea la putere a lui Dodon ar fi un scenariu ce crează premise pentru ca Republica Moldova să rămână, pentru încă 4 ani, sub influența acesteia. Dacă Dodon va pierde alegerile, Moscova își va menține influența pe scena politică de la Chișinău, prin activarea unor personaje politice de rezervă – Ivan (Ion) Ceban, principalul contracandidat al lui Dodon în PSRM și primar al Chișinăului și Usatâi (lider al Partidului Nostru creditat în sondaje cu 10% din intențiile de vot și primar al orașului Bălți). În ultimii ani, Ceban a încercat să își construiască o imagine de technocrat, în vreme ce Dodon a menținut discursul decrepit, cu teme geopolitice, fiind decredibilizat în spațiul public. Usatâi este cel a reușit să capteze electoratul care aderă la mesaje populiste și așteaptă un erou să îl salveze de sărăcie. Moscova îl va prefera în mod sigur, pe Ceban, pentru că nu are imaginea președintelui Dodon-*kuliok* ("pungă" în limba rusă) cu bani de la oligarhi-mafioți. Ceban nu are dosare penale (nici în Republica Moldova, nici în Federația Rusă, nu este cunoscut publicului ca fost membru al unei grupări mafioate, precum Usatâi. În plus, ultimul are comportament intempestiv, greu de controlat și anticipat.

Trebuie remarcat și faptul că liderul de la Kremlin a fost rezervat față de Igor Dodon în ultimele luni și nu i-a oferit ocazia de a face fotografia "tradițională" de campanie electorală, imagine ce ar fi transmis, fără echivoc, electoratului mesajul că Dodon are sprijin la cel mai înalt nivel în Federația Rusă.

* Ileana Racheru este doctor în științe politice, Universitatea din București (2014). Din noiembrie 2013, este expert în cadrul Institutului Diplomatic Român (domeniul de expertiză: spațiul ex-sovietic).

¹ Potrivit Articolul 85 din Constituția Republicii Moldova, dizolvarea Parlamentului se poate realiza (1) În cazul imposibilității formării Guvernului sau al blocării procedurii de adoptare a legilor timp de 3 luni, Președintele Republicii Moldova, după consultarea fracțiunilor parlamentare, poate să dizolve Parlamentul.

(2) Parlamentul poate fi dizolvat dacă nu a acceptat votul de încredere pentru formarea Guvernului, în termen de 45 de zile de la prima solicitare, și numai după respingerea a cel puțin două solicitări de investitură,

Constituția Republicii Moldova, <http://www.parlament.md/CadrulLegal/Constitution/tabid/151/language/ro-RO/Default.aspx>, accesat la 13.11.2020.

Scenariul II: Maia Sandu va câștiga alegerile prezidențiale

Dacă Maia Sandu va câștiga alegerile, este puțin probabil ca Igor Dodon să mobilizeze proteste masive în favoarea sa, pentru că este decredibilizat, în percepția unui segment important al electoratului și pentru că se poate confrunta cu situația în care o mare parte a membrilor PSRM va trece în tabăra lui Ivan (Ion) Ceban. Instrumentarea unor provocări de tip rusesc nu ar avea sens pentru că acestea ar putea fi reprimare de către instituțiile de forță.

Probabil că Dodon va încerca să mențină sub controlul său o majoritate parlamentară formată din PSRM (35 de mandate de deputați), Platforma Pentru Moldova (14 mandate parlamentare-creată în ultimele zile și alți 2 deputați ce vor fi cooptați prin șantaj sau cumpărare.

În situația organizării unor alegeri anticipate, Rusia poate să ocupe două poziții importante pe eșichierul de stânga, pro-rus, al politicii din R. Moldova: 1 loc va fi ocupat de Renato Usatâi, care dorește neapărat organizarea de alegeri anticipate pentru a asigura Partidului Nostru locuri în Parlament. Al doilea loc va fi obținut de PSRM, pe care Moscova-sau chiar competitorii presedintelui în exercițiu- îl vor epura de reprezentanții taberei lui Dodon și îi vor crea o nouă imagine, cu ajutorul lui Ceban. În acest context, un demers important pentru un parcurs pro-european al Republicii Moldova ar fi o relansare rapidă a Platformei DA sau apariția unui partid unionist cu adevărat reprezentativ pentru cei peste 30% cetățeni ai R. Moldova care, potrivit sondajelor, ar susține unirea cu România.

Moldova este o republică parlamentară. Președintele are o legitimitate disproporționată, dată de alegerea directă de către cetățeni, în raport cu atribuțiile prevăzute de Constituție. Cele mai importante prerogative sunt în domeniul politicii externe și de securitate. În politica externă, Maia Sandu poate să aibă un rol determinant pentru că, în cele câteva luni în care a fost premier, a fost primită în cele mai importante capitale occidentale și a reușit să obțină dezghețarea finanțărilor destinate R. Moldova. De asemenea, șeful statului poate interveni în procesul în numire a judecătorilor, procurorilor, înalților funcționari publici, ambasadurilor. Poate semnala, în fața Parlamentului, problemele legate de funcționarea statului și de reforma în justiție. Președintele are un rol important, dat și de stabilitatea mandatului.